

RANNSÓKN OG LÍFSSKOÐANIR.

Eftir

GUDMUND ÁRNASON.

ARGOFT hefir það verið sagt, að lífsskoðanir séu mannum jafngamlar, að hann hafi frá byrjun reynt að gjöra sér grein fyrir einhverjum óséðum virkileika, er stæði í sambandi við hinn sýnilega heim hans og einstaklingslíf. Það mun óhætt að fullyrða, að í þessari staðhæfingu sé oflangt gengið. Í raun og veru er ómögulegt að hugsa sér, að nokkrar lífsskoðanir í orðsins rétta skilningi, eða nokkur umhugsun um hina ósýnilegu tilveru hafi verið til, fyrir en maðurinn komst á það andlegt þroskastig að geta rakið sambandið milli orsaka og afleiðinga að einhverju leyti. Alt það, sem vér nú vitum um æfiferil mannsins á jörðinni og uppruna hans, bendir á, að hann hafi lengi verið að þroskast frá sínu upprunalega dýrsástandi, þar til hann fór að skilja samhengi hlutanna í kring um sig svo vel, að hann setti þá í orsaka og afleiðinga samband hvern við annan; og ennþá lengur þar til hann fann sig knúðan til að gera ráð fyrir óþekktum orsökum þess sem hann þekkti, en þá fyrst getur verið um lífsskoðanir í eiginlegum skilningi að ræða.

Allar lífsskoðanir hafa efalaust byrjað þannig, að mennirnir hafa fyrst leitað að orsökum þeirra hluta og viðbúða, sem þeir hafa skynjað í umheimi sínum. Hvort sem að hin elztu trúarbrögð hafa verið forfeðradýrkun, eða náttúrudýrkun, eða eitthvað annað, er áreiðanlegt að dýrkunin hefir alltaf byrjað þannig, að það sem dýrkað var, var á einhvern hátt skoðað sem orsök þeirra hluta, er stóðu í nánu sambandi við lífið sjálft; og á frumstigum mannlífsins voru þeir hlutir auðvitað hin ytri lífsskilyrði. Sambandið milli þessara lífsskilyrða og lífsins sjálfs verður fljótt auðsætt, og þar afleiðandi lærir maðurinn snemma að skoða sjálfan sig sem einn liðinn í orsaka og afleiðinga keðj-